

Česká zemědělská univerzita v Praze

Institut vzdělávání a poradenství

**Komunikační programy pro žáky s tělesným
postižením a návrh možností jejich využití ve výuce**

Teze bakalářská práce

Autor: Ing. Zuzana Herrmannová

Vedoucí práce: Ing. Karel Němejc, Ph.D.

PRAHA 2014

Abstrakt

Bakalářská práce s názvem **Komunikační programy pro žáky s tělesným postižením a návrh možností jejich využití ve výuce** je zaměřena na vytvoření přehledu komunikačních programů pro žáky se speciálními potřebami, výstupem je i vytvoření vlastního kurzu na iTunesU. Velká část práce je věnována alternativní a augmentativní komunikaci a jejím metodám včetně popisu pomůcek, které tyto systémy vyžadují. V práci jsou popsány pomůcky netechnického i technického charakteru, detailněji jsou přiblíženy počítačové programy a aplikace. Praktická část je zaměřena na využití iPadů ve školství obecně a na výhody, které učitelům a žákům ve speciálním školství poskytují. Informace o iTunesU jsou doplněny praktickým návodem, jak si kurz v této aplikaci vytvořit, který si následně díky funkcím v iPadu mohou zapsat i žáci s tělesným postižením. Zjištěné poznatky jsou v závěru vyhodnoceny.

Klíčová slova

Komunikační programy, symboly, hlasové technologie, aplikace, piktogramy, počítač, osoby s tělesným postižením

1. Úvod

Lidé mají potřebu komunikovat už od nepaměti. Komunikace je důležitá pro navazování nových vztahů a udržování již získaných, lidé komunikují také kvůli potřebě se vyjádřit, sdělovat určité informace svému okolí, vyjadřovat svá přání a potřeby. Díky komunikaci si budují vlastní identitu a oznamují okolí svoji sociální roli. Někteří jedinci kvůli svému postižení ale nemají možnost komunikovat tak jako většinová společnost, což může vést k frustraci a určité formě sociálního vyloučení. Možností, jak tyto osoby více začlenit do sociálního života, je využívání alternativní a augmentativní komunikace, tedy úplná náhrada komunikačních systémů či podpora existujících, které nejsou dostatečné. Práce je zaměřena na alternativní a augmentativní komunikaci a zařízení, které usnadňuje komunikaci lidem s tělesným postižením.

2. Cíl práce a metodika

Cílem práce je vytvořit přehled komunikačních programů pro osoby s tělesným postižením, omezením hybnosti, snížením tělesného vývinu, narušenou tělesnou integritou a narušenými komunikačními schopnostmi. Dalším cílem práce je pak vytvoření kurzu na iTunesU, který budou moci využít žáci obchodních škol nebo škol, kde se vyučuje podrobněji předmět ekonomie.

K získání cíle je třeba nalézt odpověď na následující výzkumné otázky, které byly položeny před zahájením výzkumu a psaním práce:

- „Co je to alternativní a augmentativní komunikace?“
- „Jaké jsou komunikační prostředky pro žáky s postižením k dispozici?“
- „Jaké výhody umožňuje využívání iPadu ve školství a ve speciálním školství?“
- „Co je to iTunes a jak se v něm vytváří kurz?“

První fáze výzkumu, zaměřena na teoretickou oblast byla provedena studiem sekundárních dat. Informace byly získány od odborníků na alternativní

a augmentativní komunikaci z Centra pro augmentativní a alternativní komunikaci nebo od lektorky kurzů ovládnání hlasem.

Druhá fáze výzkumu se orientuje na současný světový trend využívání iPadu ve školství obecně a speciálním školství. Dále je vytvořen kurz na iTunesU, který může být pro oblast speciálního školství následně upravován, aby vyhovoval potřebám konkrétního žáka.

3. Přehled řešené problematiky

Práce je rozdělena do pěti částí, kdy je nejprve nastíněna metodologie a výzkumné otázky, které jsou pro práci zásadní. V teoretických východiscích je popsána komunikaci obecně, dále narušená komunikační schopnost a posléze se kapitola podrobněji věnuje alternativní a augmentativní komunikaci, jejím metodám a pomůckám. V praktické části jsou rozebrány možnosti využívání iPadů ve školství v oblasti výchovy a vzdělávání obecně, následuje podkapitola o iPadech a speciálním školství. Poslední kapitola praktické části je věnována popisu a tvorbě kurzu na iTunesU, který umožňuje učitelům sestavit výuku pro studenty a žáky na míru.

4. Praktická část práce

Cílem praktické části práce je vytvoření kurzu na iTunesU, který je pro české univerzity a školy přístupný teprve od ledna roku 2014. V úvodu se píše o využití iPadů ve školství i ve speciálním školství, je poukázáno na výhody, které iPad žákům se speciálními potřebami poskytuje. Další část praktické části je věnována popisu aplikace iTunesU a vytvoření vlastního kurzu v této aplikaci.

5. Zhodnocení výsledků

Pro vyvození závěru práce byly zodpovězeny výzkumné otázky, které byly položeny v úvodu práce. Díky využití aplikace iTunesU na iPadu mohou učitelé vytvářet kurzy pro žáky se speciálními potřebami jim na míru. Učitelé mohou nastavit tempo, které žáka nebude stresovat a plně využije všechny možnosti, které

kurz nabízí. Učitel také může využít aplikace v kurzu, které budou vhodné pro žáka s konkrétním postižením. Žákům se specifickými potřebami se otvírá přístup nejen ke kurzům, které připraví přímo pro ně jejich učitel, ale díky ovládacím prvkům na iPadu mohou sledovat kurzy i jiných univerzit a vzdělávat se přesně v tom oboru, který je zajímá a díky němuž mohou zvýšit své šance na uplatnění v profesním životě.

6. Závěr

Díky alternativní a augmentativní komunikaci se osoby s narušenou komunikační schopností mohou alespoň částečně socializovat a žít tak plnohodnotnější život. Technologický pokrok jim umožňuje používat pomůcky technického charakteru, v současné době převládá užívání počítačů a tabletů. iPad je ze všech tabletů nejvíce přizpůsoben pro práci s žáky se specifickými potřebami a jeho různé aplikace umožňují jeho kvalitní využití. Žáci tak mohou využít i aplikaci iTunesU, učitelé mají možnost jim připravit kurz „ušitý na míru“.

7. Seznam nejdůležitějších použitých zdrojů

APLIKACE PRO IPAD. *SPC pro děti s vadami řeči* [online]. © 2009/2011 [cit. 2014-10-27]. Dostupné z: <http://www.alternativnikomunikace.cz/stranka-aplikace-pro-ipad-57>

Apple - Education - Special Education - iOS. *Apple* [online]. © 2014 [cit. 2014-10-17]. Dostupné z: <http://www.apple.com/education/special-education/ios/>

Apple – Školství – iPad. *Apple* [online]. © 2014 [cit. 2014-10-17]. Dostupné z: <https://www.apple.com/cz/education/ipad/>

BOČKOVÁ, B. a J. KLENKOVÁ. *Narušená komunikační schopnost*. In BARTOŇOVÁ, M. a P. PITNEROVÁ. *Strategie vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami na střední škole*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2012. ISBN 9788021060012.

HOUSAROVÁ, B. *Alternativní a augmentativní komunikace*. Vyd. 1. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2011, 148 s. ISBN 978-80-7372-789-5.

JANOVCOVÁ, Z. *Alternativní a augmentativní komunikace: učební text*. 2. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2010, 52 s. ISBN 978-802-1051-867.

KUBOVÁ, L. *Alternativní komunikace, cesta ke vzdělávání těžce zdravotně postižených dětí*. Praha, 1996, 45 s., [17] s. obr. příloh. ISBN 80-902-1341-3.

LAUDOVÁ, L. Alternativní a augmentativní komunikace. In ŠKODOVÁ, E a I JEDLIČKA. *Klinická logopedie*. 2. aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2007, s. 561-577. ISBN 9788073673406.